

Girişimcilik Faaliyetlerinin Ekonomik Büyüme Etkisi: 10 Büyük Yükselen Piyasa Ekonomisinden Kanıtlar

The Effect of Entrepreneurship Activities on Economic Growth: Evidence from The 10 Big Emerging Market Economies

Ali Altınar^a Abdülkadir Öztürk^b

^a Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Rize/Türkiye, ali.altinar@erdogan.edu.tr
ORCID: 0000-0001-7362-8198

^b Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Rize/Türkiye, Rize/Türkiye, abdulcadir.ozturk@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1855-8892 (Sorumlu Yazar/Corresponding Author)

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler

Ekonomik Büyüme
Girişimcilik
Panel Veri Analizi

Geliş Tarihi: 09 Mayıs 2023

Kabul Tarihi: 21 Eylül 2023

Bu çalışmada, girişimcilik faaliyetlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. 10 yükselen piyasa ekonomisine ait 1991-2019 dönemi yıllık verileri kullanılarak değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Panel veri yönteminin kullanıldığı analiz kapsamında ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin incelenmesi amacıyla girişimcilik faaliyetlerini temsil etmek üzere serbest meslek sahipleri ve patent başvuruları verileri kullanılmıştır. Ayrıca ekonomik büyüme üzerinde önemli etkilerde bulunabilen emek, sermaye, para politikası ve maliye politikasını temsil eden değişkenler de analize dahil edilmiştir. Ampirik analiz sonuçlarına göre, serbest meslek sahipleri oranındaki artışın ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediği ancak patent başvurularındaki artışın olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar girişimcilik faaliyetlerinin ele alınan ülkelerde ekonomik performansın artırılması açısından önemli olduğunu ve bu faaliyetleri destekleyici yönde politikaların uygulanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article Type

Research Article

Keywords

Intellectual Capital
Earnings Management
Healy Model

Received: May, 09, 2023

Accepted: Sep, 21, 2023

In this study, it is aimed to examine the effect of entrepreneurial activities on economic growth. The relationship between the variables was examined by using annual data for the period of 1991-2019 belonging to 10 emerging market economies. Within the scope of the analysis in which the panel data method is used, the data of self-employed and patent applications were used to represent entrepreneurial activities in order to examine the effect on economic growth. In addition, variables representing labor, capital, monetary policy and fiscal policy, which can have significant effects on economic growth, are also included in the analysis. According to the empirical analysis results, it has been determined that the increase in the rate of self-employed negatively affects economic growth, but the increase in patent applications has a positive effect. These results reveal that entrepreneurship activities are important in terms of increasing economic performance in the countries discussed and that policies should be implemented to support these activities.

Extended Abstract

Aim: Countries aim to improve their technology levels by increasing their knowledge. Increasing technological capacity causes the production of new products that consumers did not know before, the creation of new production techniques and organizations, and the development of new materials necessary for their products. Entrepreneurship with a risk-taking approach is considered a determinant of economic welfare as well as contributing to businesses in a competitive environment. When evaluated theoretically, it is stated that economic efficiency can be achieved not only by having a labor force, capital, and natural resources but also by knowledge and skills. In

Atif/Cite as: Altınar, A. ve Öztürk A. (2023). Girişimcilik Faaliyetlerinin Ekonomik Büyüme Etkisi: 10 Büyük Yükselen Piyasa Ekonomisinden Kanıtlar. *Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi*, 7(2), 352-366.

Bu makale, [Creative Commons Atıf \(CC BY\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) lisansının hüküm ve koşulları altında dağıtılan açık erişimli bir makaledir. / This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the [Creative Commons Attribution \(CC BY\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) license.

this study, it is aimed to examine the effect of entrepreneurial activities on economic growth. The relationship between the variables was examined by using annual data for the period of 1991-2019 belonging to 10 emerging market economies.

Methods: Econometric analysis is applied in 3 stages. First, the presence of cross-sectional dependence (SBP) in the variables and in the model, Breusch and Pagan (1980) CDLM1 test, Pesaran (2004) CDLM2 and Pesaran et al. (2008)'s CDLMadj test. In the second stage, since there is a YKB relationship between the series, the CIPS (Cross-Section Augmented IPS) test of Pesaran (2007), one of the second generation panel unit root tests, was applied accordingly. In this test, the lag length and first difference value for each variable are expanded by means of cross-sections in standard ADF regression. With the CADF (Cross-Section Augmented ADF) test, the arithmetic average of the statistics of each cross-section can be taken to obtain the CIPS statistics valid for the entire panel. If the calculated CIPS statistic is greater than the critical table values in absolute value, it is stated that the series has a stationary feature. In the third stage, the Delta test, developed by Pesaran and Yagamata (2008), was carried out to determine whether the slope coefficients are homogeneous or heterogeneous. In the fourth stage, the long-term relationships between the variables were analyzed by Westerlund (2008) Durbin-Hausman cointegration test. This test can be used when some of the independent variables are stationary and some are not. In the fifth and final stage, panel regression analysis was performed with the CCE (Common Correlated Effect) estimator, which takes into account the cross-sectional dependence and heterogeneity, in order to determine the effect of entrepreneurship variables and other control variables on economic growth.

Findings: According to the coefficient estimation results made for the overall panel, it was determined that other variables other than population growth rate and public expenditure variables had statistically significant effects. Entrepreneurship variables, which form the basis of the study, have significant effects on economic growth; Among these variables, it has been determined that the increase in self-employment has a negative effect on economic growth, but the increase in patent applications has positive effects on economic growth. When entrepreneurship variables are taken into account, it has been observed that the variable that is more effective on economic growth is patent applications.

When the results of the coefficients calculated separately for each country are examined, it has been determined that the most effective variable on economic growth is the patent applications representing entrepreneurship. In addition, it has been seen that the country where this variable is most effective is India. Apart from India, it has been determined that it has significant effects on growth in China, Indonesia, South Korea, Poland and South Africa. It was noted that the direction of the effect was positive in countries other than Indonesia. The increase in self-employment is statistically significant and negatively affects economic growth in Brazil, China, India, Mexico and Turkey.

Conclusion: The results obtained from the study reveal that certain infrastructure conditions must be met in order for entrepreneurial activities, which are seen as one of the important determinants of economic growth, to create positive effects. The development of a better economic climate, that is, a better functioning institutional system and capital markets, is of great importance to support entrepreneurial activities. Therefore, if it is aimed to develop innovations and make value-added production through entrepreneurship, necessary improvements should be made by investing in these areas specified by the state. Accordingly, it is recommended to include programs that support the entrepreneurial opportunities that may arise by taking into account the academic and technological developments in the government policies of the countries. In addition, the use of loans given to the private sector as an indicator of entrepreneurship, apart from self-employment and patent applications, will be effective in showing the operability of financial markets. It is recommended to pay attention to this issue in future studies.

1. Giriş

Sanayi devriminde ortaya çıkan yeni buluşların, özellikle de buhar gücü ile çalışan makinelerin üretime ve ürün çeşitliliğine katkısı günümüz teknolojilerinin ve ürünlerinin temelini oluşturmaktadır. Ülkeler her geçen gün bilgi birikimlerini artırarak teknoloji seviyelerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Artan teknolojik kapasite tüketicilerin daha önce bilmedikleri yeni ürünlerin üretilmesine, yeni üretim tekniklerinin ve organizasyonların oluşturulmasına ve ürünleri için gerekli olan yeni malzemelerin geliştirilmesine neden olmaktadır. Risk alabilen ve yenilikleri takip ederek üretim faktörlerini bir araya getiren girişimciler (Altınışık ve Külen, 2020:278) veya girişimci yaklaşımlara sahip işletmelerin gelişen teknolojik yenilikleri ve değişimleri takip ederek ekonomik olarak rekabet ettikleri işletmelere karşı avantajlı olacakları düşünülmektedir. Bununla birlikte, girişimciler ya da işletmeler faaliyetlerini yürüttükleri ülkelerin ekonomik büyümesine değer katmaktadır.

Girişimciliğin ilk ekonomik teorik temeli, ekonominin çeşitli faktörlerle donatılmış olduğu ile ilgilidir. Böylelikle, girişimcilik, üretim faktörlerinin (hammadde, sermaye ve emek) birlikteliğiyle üretim sürecine katkı sağlamaktadır. Sonuç olarak, daha fazla üretim ve refahın elde edilmesi girişimcilere daha fazla kaynak sağlanmasına bağlıdır (Khalil, 2019: 12).

Risk alma yaklaşımıyla girişimcilik, rekabet ortamındaki işletmelere katkı sağladığı gibi ekonomik refahın belirleyicisi olarak değerlendirilmektedir. Teorik olarak değerlendirildiğinde, ekonomik anlamda etkinliğin sadece işgücü, sermaye ve doğal kaynaklara sahip olmakla değil, bunlara ek olarak bilgi ve beceri sağlanabileceği belirtilmektedir. Bu faktörlerin etkin kullanımıyla yeni fikirlerin oluşturulması, yaygınlaştırılması ve uygulamaya geçirilmesinde inisiyatif alan girişimciler değişimin önemli aktörlerindedir (Fischer ve Nijkamp, 2009: 182-183). Buna ek olarak girişimciler, yeni işletme kurma ya da iş yeri açmalarıyla ekonomik kaynak kullanımını artırabilmekte, istihdam oluşturmada, farklı ve yeni uygulamalarla gelir ve refah artışına katkı sağlayabilmektedirler (Ağır ve Kara, 2017: 214).

Ekonomik büyüme, bir ülkedeki ürün üretme kapasitesindeki artışlar ya da ülkedeki reel gayri safi yurt içi hâsılanın (GSYH) yükselmesi olarak değerlendirilmektedir. Böylelikle ekonomik büyüme bir ülkedeki kişi başına milli gelirin ve yaşam standardının göstergesidir. Ekonomik büyüme trendinin ülkenin hem siyasi hem de toplumsal huzuru üzerinde etkisi olmaktadır. Böylelikle ekonomik büyüme hedefi ya da trendi yakalamak her ülkenin stratejik planları arasında yer almaktadır. Girişimcilik yaklaşımı yeni sektörlerin ortaya çıkmasına ve yeni iş sahalarını oluşturulmasında rol oynayacağından ekonomik büyümenin hem tetikleyicisi hem de hızlanmasında bir kaldıraç olarak görülmektedir (Elverdi ve Atik, 2020: 1171). Girişimci uygulamaların toplum üzerinde hem ekonomik hem de sosyal faydaları vardır. Ekonomik yansımaları; istihdam sağlama, yeni endüstrilerin geliştirilmesi, ekonomik büyümenin hızlandırılması (Van Praag ve Versloot, 2007), refahın artışı ve ülkenin coğrafi bölgesindeki gelişmişlik farkının azaltılması olarak değerlendirilebilir. Sosyal faydaları ise; yeni buluşların toplum faydasına yenilikçi ürüne dönüştürülmesi (Acs ve Varga, 2005), yenilikçi olarak ve öncülük yaparak toplumun gelişimini etkileyecek uygulamalar yapmak olarak ele alınabilir (Bozkurt vd., 2012: 233-234; Ballı, 2017:150).

Girişimciliğin ekonomik büyüme üzerinde önemli etkilerde bulunduğu kabul edilmesi ancak incelemelerde girişimciliği temsil etmek üzere kullanılacak değişken konusunda tam bir uzlaşmanın olmaması, bu çalışmanın yapılması konusunda bizi motive etmiştir. Çalışmada girişimcilik değişkeni serbest meslek sahiplerinin toplam istihdam içindeki payı ve yurtiçi yerleşiklerin patent başvurusu olarak değerlendirilirken; kontrol değişkenler sermaye birikimi, nüfus, para arzı ve kamu harcamaları olarak belirlenmiştir. Çalışma 6 bölüm olarak organize edilmiştir. Giriş bölümünün ardından ikinci bölümde, girişimcilik ve ekonomik büyüme

konusundaki teorik ve ampirik literatür özeti yapılmıştır. Üçüncü bölümde, değişkenler arasındaki analiz yapılması için kullanılan veri seti tanıtılmıştır. Dördüncü bölümde ekonometrik olarak uygulanacak testlere ait detaylı bilgiler verilmiştir. Beşinci bölümde yapılan ampirik analizin neticeleri sunulmuş olup, son bölümde genel değerlendirme ve politika önerileri ile çalışma sonlandırılmıştır. Girişimciliğin farklı bir boyutta ele alınarak literatürde sıklıkla kullanılmayan bir değişkenle temsil edilmesi ve güncel ekonometrik tekniklerle analiz edilmesi bu çalışmanın özgün yönünü oluşturmaktadır. Bu özellikleriyle ilgili literatüre katkıda bulunulması beklenmektedir.

2. Teorik ve Ampirik Literatür Özeti

"Girişimci" kelimesi, "bir şey yapmak" veya "üstlenmek" anlamına gelen Fransızcası *entreprendre* fiilinden gelmektedir. Orta çağda aktif olan, işleri yaptıran bir "kişi" anlamında kullanılmıştır. Richard Cantillon, 1755 yılında "*Ticaretin Doğası*" konulu makalesinde bu terimi kullanan ilk filozoftur. Cantillon'a göre girişimci, bir ürün üretmek için gerekli olan bileşenleri birleştiren, işi organize etme yeteneği olan, iş ile ilgili maliyetleri üstlenerek risk alan belirsiz fiyatlarla ürettiği ürünü satarak kar elde etmeyi umut eden kişidir (Kaur ve Bains, 2013:32).

Girişimcilikte risk alma, yeni ve geliştirilmiş ürünlere ve zenginlik yaratmaya yol açmakla birlikte, toplumların kıt kaynakların tahsisini iyileştirmelerine de yardımcı olmaktadır (Ovaska ve Sobel, 2005:10). Porter (1990:125)'in Ulusların Rekabet Avantajı (*The Competitive Advantage of Nations*) adlı kitabına göre, girişimcilik ulusal rekabette avantaj elde etmek isteyen ülkelerin merkez planları arasında yer almaktadır. Yeniliklerin gelişmesinde ve rekabetin artırılmasında böylelikle ekonomik büyümeyi teşvik etmede girişimciliğin rolü büyük önem arz etmektedir.

Girişimcilik yeni fikirler oluşturarak, toplumda yaygınlaştırılması ve kabulünün kolaylaştırılması, yeni işletmeler aracılığıyla ekonomik kaynakların kullanılması, yeni iş alanlarının oluşturulması, yenilikçi yaklaşımlarla verimliliğe katkı sağlayarak hem gelir hem de ekonomik refaha neden olabilmektedir (Ağır ve Kara, 2017: 213).

Girişimcilik olgusunun arkasında yatan nedenler ve ekonomi üzerindeki olası sonuçları üzerine farklı çalışmalar olmuştur. Girişimciliği ampirik bir bakış açısıyla incelemek için serbest meslek verilerine, anketlere ve uzman görüşmelerine dayanan birkaç çalışma mevcuttur (Baumol ve Strom, 2007; Salgado-Banda, 2007; Carlsson vd., 2009; Landström vd., 2012). Girişimciler, fark edilmeyen fırsatların işletmecisi rolleriyle, piyasa mekanizmasının işleyişinde ve büyümede önemli rol oynamaktadırlar. Özellikle ürünlerinde, üretim tekniklerinde ve pazarlarında yeniliğe odaklanan girişimciler, ekonomik büyümede kilit rol üstlenmektedir. En radikal yenilikleri topluma getiren girişimciler, ekonomik büyümeye, üretkenliğe ve sosyal refahın artmasına büyük katkı sağlamaktadırlar (Baumol ve Strom, 2007). Salgado-Banda (2007) çalışmasında 22 OECD ülkesinde önerilen üretken girişimcilik ölçüsü (farklı ulusların yenilikçilik derecesi) ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki bulmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri'nde bilgi yaratma, girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya göre, bilimsel ve teknik ilerlemeler ve hükümet politikalarındaki değişiklikler yoluyla yeni girişimcilik fırsatlarının ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Böylelikle girişimciliğe yönelik değerlerde, tercihlerde ve tutumlarda da değişimler olmuştur (Carlsson vd., 2009:1222). Massachusetts Institute of Technology (MIT) mezunları üzerine yapılan bir araştırma, MIT mezunlarının girişimcilik faaliyetinin 1950'ler, 1960'lar ve 1970'ler boyunca istikrarlı bir şekilde arttığını ve daha sonra yüksek bir seviyede kaldığını bulmuştur (Hsu vd., 2006). Böylelikle, üniversitelerin sanayi üzerindeki etkisi sadece doğrudan teknik bilgi aktarımı yoluyla değil, aynı zamanda mezunların girişimcilik faaliyetleri aracılığıyla da gerçekleşebileceğinden söz edilebilir.

Girişimcilikle birlikte, piyasada daha önce olmayan ya da var olana değer katan yeni sektörlerin oluşturulmasıyla yeni istihdam alanları ortaya çıkmaktadır. Böylelikle, girişimcilik işsizliğin azalmasına katkı sağlamış olmaktadır. Yeni fikirler ile içinde bulunduğu toplumun yaşam kalitesini arttıran girişimcilik anlayışı aynı toplumda bulunan potansiyel yetenekleri ya da

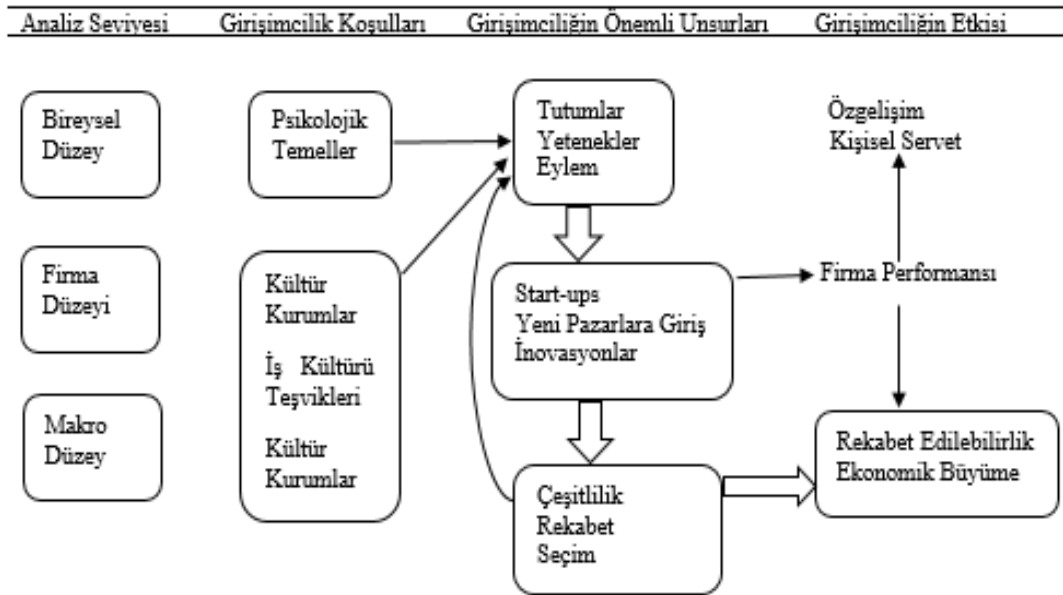
düşünceleri ortaya çıkararak insan sermayesinin gelişimine de katkı sağlamaktadır. Girişimcilik toplumsal gelişime de önemli derecede katkı sağlayarak inovasyon yapan kişileri ortaya çıkarmaktadır. İnovasyon ile birlikte ekonomik büyümenin gerçekleşeceği de düşünülmektedir (Elverdi ve Atik, 2020: 1171).

Schumpeter'e göre ekonomik gelişme sürecinde tüketiciler pasif bir rol oynamaktadır. Böylelikle tüketiciler ekonomik değişimin nedeni olamayacaklardır. Schumpeter, kar amaçlayan bütün işletmelerin yenilik yapması gerektiğini savunmaktadır. Bu yenilikler, ekonomik sistemin mevcut üretim araçları arzının farklı şekilde kullanılmasına neden olacaktır. Schumpeter, inovasyonun rekabet gücü ve ekonomik dinamiklerin temel itici gücü olduğuna inanmaktadır. Schumpeter'e göre büyüme (gelişim), büyük ölçüde inovasyon tarafından yönlendirilen yapısal değişikliklerin tarihsel süreci olarak tanımlanmaktadır. Kendisi bu durumu beş şekilde açıklamıştır (Schumpeter, 1934, aktaran Śledzik, 2013:90).

- Yeni bir ürünün veya hali hazırda bilinen yeni bir ürün türünün piyasaya sürülmesi;
- Bir ürünün yeni üretim veya satış yöntemlerinin uygulanması (sektörde henüz kanıtlanmamış);
- Yeni bir pazarın açılması;
- Yeni hammadde veya yarı mamul tedarik kaynaklarının edinilmesi;
- Tekel konumunun yaratılması veya yok edilmesi gibi yeni endüstri yapısı.

Piyasadaki birçok girişimcilik eylemleri çeşitli fikirlerin ve yeni ürünlerin gelişmesine katkı sağlamaktadırlar. Bu çeşitli yeni fikirler ve girişimciler arasında ki rekabet süreci en uygun işletme ve endüstrinin belirlenmesine sebep olmaktadır. Çeşitlilik, rekabet, seçim ve aynı zamanda taklit ürünler bölgesel veya ulusal ekonominin üretim potansiyelini genişletmekte ve dönüştürmektedir. Bu durum, ilgili ülke için uluslararası rekabet gücünün ve dolayısıyla pazar payının arttırmasına katkı sağlayacaktır. Bireysel düzeyden makro düzeye geçişi sağlayan bu gelişme sonucunun ekonomik büyümeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Wennekers ve Thurik 1999: 50). Girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki Şekil 1'deki gibidir.

Şekil 1: Girişimcilik ve Ekonomik Büyüme İlişkisi

Kaynak: Wennekers ve Thurik (1999: 51)

Girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi gösteren Şekil 1'den anlaşılacağı üzere, girişimcilik bireysel düzey, firma düzeyi ve makro düzeyde karakteristiğe sahiptir. Psikolojik temeller göz önüne alındığında, koşullar, bir bireyin girişimcilik faaliyetlerini yürüttüğü çevre ile ilgilidir. Bu çevreler şirketlerin iç kültürü ve ulusal (veya bölgesel) kültürel çevreleridir. Ulusların yükseliş veya düşüşlerinin tarih, kültürel canlılık, geliştirdikleri bilim ve girişimcilikteki yükseliş ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Hem ulusal düzeyde hem de firma düzeyindeki kurumsal yapı, bireylerin hırslarını, tutumlarını ve yeteneklerini eyleme dönüştürmeleri için teşvik etmektedir (Wennekers ve Thurik, 1999: 52)

Rusu ve Roman (2017) yaptıkları bir çalışma ile 18 Avrupa Birliği (AB) ülkesinde 14 yıllık bir süre boyunca (2002–2015) bazı makroekonomik, bireysel ve iş ortamıyla ilgili faktörlerin girişimcilik faaliyetinin dinamikleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çalışmada üç regresyon modeli kullanılmış ve panel veri analizi kapsamında sabit etkiler modeli yaklaşımı uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, girişimciliğin temel makroekonomik belirleyicileri; enflasyon oranı, doğrudan yabancı yatırımlar, finansmana erişim ve toplam vergi oranı olarak tespit edilmiştir.

Farklı girişimcilik ölçümlerinin ekonomik büyümeyi açıklayıp açıklayamayacağını analiz etmek ve girişimciliğin öneminin yüksek gelirli ve orta/düşük gelirli ülkelerde değişip değişmediğinin belirlenmesi üzerine bir çalışma yürütülmüştür. 2004–2011 dönemi için 55 ülkeden oluşan dengesiz panel veri seti kullanılmıştır. Girişimcilik faaliyetinin, isteklerinin ve tutumlarının kişi başına GSYH'ye katkısını analiz etmek için girişimciliğin 14 farklı göstergesi kullanılmıştır. Bu göstergeler üç temel bileşen üzerinde yoğunlaşmıştır. Çalışma sonuçları, girişimcilik tutumlarının yüksek gelirli ülkelerde kişi başına düşen GSYH'yı artırdığını, girişimcilik faaliyetinin ise orta/düşük gelirli ekonomilerde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir (Doran, 2018:1).

Şahin (2018) çalışmasında, 2002-2015 dönemlerini temel alarak 8 OECD ülkesinde girişimcilik faaliyetleri, ekonomik büyüme, finansal gelişme ve sermaye birikimi değişkenleri arasındaki ilişkiyi panel veri yöntemi kullanarak analiz etmiştir. İlgili çalışma sonuçlarına göre, ekonomik büyüme üzerinde girişimcilik faaliyetleri ve diğer değişkenlerin pozitif ve anlamlı etkilere sahip olduğunu tespit etmiştir. Çalışmaya göre girişimcilik faaliyetlerinde %1 artış gerçekleşirse ekonomik büyümede %0.044'lük bir artış olacağı belirtilmektedir.

Girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin tanımlanmasının yanı sıra gelişmekte olan ülkelerde girişimciliğin belirleyicileri hakkında bilgiler vermek üzere bir araştırma tasarlanmıştır. 2002'den 2013'e kadar 13 gelişmekte olan ülke için veriler Küresel Girişimcilik İzleme (Global Entrepreneurship Monitor-GEM) ve Dünya Bankası veri tabanı olmak üzere iki ana kaynaktan elde edilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre, ekonomik büyüme ile girişimcilik arasında pozitif yönlü ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kamu harcamaları, girişimciliğin önemli bir itici gücü olarak kabul edilmektedir (LêKhang ve Thành, 2018: 357).

Girişimcilik göstergesinin, ekonomik büyümeye ne ölçüde katkısı olduğunu belirlemek için yapılan bir çalışmanın analizinde Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın verileri 2018 yılında Küresel Girişimcilik Monitorü (GEM) kapsamında olan 22 Avrupa ve Kuzey Amerika ülkesinden oluşmaktadır. Çalışma sonuçlarına göre, girişimciliğin ekonomik büyümeyi hem pozitif ve hem de güçlü şekilde etkilediği belirlenmiştir (Elverdi ve Atik, 2020: 1171).

Stoica vd., (2020) yaptıkları bir çalışmada, farklı girişimcilik türlerinin ulusal düzeyde ekonomik büyüme üzerindeki potansiyel etkisini ve girişimciliğin ekonomik büyümeye katkısının bir ülkenin ekonomik gelişmişlik düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın ampirik analizi, 17 yılı (2002–2018) ve 22 Avrupa ülkesini kapsayan ve iki grupta sınıflandırılan panel veri teknikleriyle yürütülmüştür. Sonuçlar, üç girişimcilik türünün de tüm Avrupa ülkeleri örneklemini için ekonomik büyüme üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunu ve bazı girişimcilik türlerinin diğerlerinden daha önemli olduğunu göstermiştir. Avrupa ülkeleri örneğinde fırsat odaklı girişimciliğin ve erken aşamadaki girişimciliğin ekonomik büyümeyi teşvik

etmede kilit faktörler olacağı belirlenmiştir. Fırsat odaklı girişimciliğin geçiş ülkelerinde daha büyük bir etkisi olurken, zorunluluk odaklı girişimciliğin inovasyon odaklı ülkelerde daha güçlü bir etkisi olacağı sonucuna varılmıştır.

Endonezya'da yapılan bir çalışmada beşeri sermaye, sosyal sermaye, kurumsal ekonomi ve girişimciliğin kaliteli ve sürdürülebilir ekonomik büyüme etkileri incelenmiştir. Araştırma sonuçları, beşeri sermayenin ekonomik büyümeyi hem doğrudan hem de dolaylı olarak yönlendirmede ana değişken olduğunu göstermiştir. Buna göre beşeri sermayenin ve sosyal sermayenin varlığı yeni ekonomik kurumları daha da teşvik edecektir. Böylece bu yeni ekonomik kurumlar üretken girişimciliğin rekabet gücünü ve yüksek, kaliteli ve sürdürülebilir bölgesel ekonomik büyümeyi destekleyecektir (Prasetyo ve Kistanti, 2020:2575).

Avrupa Birliği, bölgenin küresel rekabet gücünü artırmak için ekonomik büyümenin temel itici güçleri olduğu iddia edilen girişimcilik ve yenilikçilik düzeyini yükseltmek için Avrupa 2020 Stratejisini başlatmıştır. Pradhan vd., (2020) tarafından yürütülen çalışmanın amacı, bu iddianın doğru olup olmadığını araştırmaktır. 2001-2016 döneminde 19 Avro bölgesi ülkesini kapsayan bir ölçekten oluşan çalışmanın verileri Dünya Kalkınma Göstergelerinden ve Küresel Girişimcilik İzleme'den elde edilmiştir. Buna dayalı olarak girişimcilik gelişimi, yenilikçilik ve ekonomik büyüme arasındaki Granger nedensel ilişkiler araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, uzun vadede hem girişimciliğin hem de yeniliğin ekonomik büyümeyi teşvik ettiği bulunmuştur. Bu sonuçlar, Avro Bölgesi ülkelerinin büyüme stratejilerini inovasyonu ve girişimciliği teşvik eden politikalara dayandırması gerektiğini ortaya koymuştur.

3. Veri Seti

Birden fazla kavram ve fikir ile girişimcilik ifade edilmeye çalışılsa da, girişimciliği tam olarak temsil edecek değişken bulmak konusunda bir fikir birliği bulunmamaktadır. Girişimciliği ölçmek zor olduğundan birçok çalışmada girişimcilik faaliyetleri serbest meslek verilerine, iş yeri sahipliği verilerine, yeni kurulan firma sayısı ya da firma faaliyetleri verilerine, anketlere ve uzman görüşmelerine dayandırılmıştır. OECD (1998)'de de girişimciliği ölçmenin çok zor bir iş olduğu kabul edilmektedir ve serbest meslek sahipleri oranı, girişimciliği ölçmek için mantıklı bir değişken olarak görülmektedir (Salgado-Banda, 2007: 8). Çalışmamızda, girişimciliği temsil etmek için serbest meslek sahipleri oranını (Self-employed) ve ayrıca patent başvurularını kullanan Salgado-Banda (2004) ve Salgado-Banda (2007), Ağır ve Kara (2017)'ye ait çalışmalar temel alınmıştır. Bu şekilde bir yaklaşımla özellikle serbest meslek sahipleri değişkeninin kullanımıyla daha geniş kapsamlı bir göstergenin dikkate alındığı düşünülerek literatürdeki çoğu çalışmadan farklı bir yol izlenmiştir.

Bu çalışmada J.E. Garten (1997) tarafından 10 büyük yükselen piyasa ekonomisinde¹ girişimciliğin ekonomik büyümeye etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, 1991-2019 dönemine ait yıllık veriler kullanılarak panel veri analizi gerçekleştirilmiştir. Bu ülkelerin seçilme nedeni son yıllarda gösterdikleri güçlü ekonomik büyüme performansları, nüfusları ve buna bağlı olarak piyasa hacimleriyle küresel ekonomik düzenin önemli parçalarından biri olmalarıdır. Bu özelliklerinden dolayı ele alınan ülkelerde girişimciliğin ekonomik büyümeye olan etkilerinin belirlenmesi aynı zamanda özel sektör faaliyetlerinin büyüme üzerindeki etkisinin ortaya konulması açısından da önemlidir. Ayrıca dönem seçiminde verilerin ulaşılabilirliği belirleyici faktör olmuştur. Çalışmada bağımlı değişken olan ekonomik büyümeyi temsilen kullanılan kişi başına düşen reel GSYH; temel bağımsız değişkenler ise girişimciliği temsilen serbest meslek sahibi kişilerin toplam istihdama oranı ve yurtiçi yerleşiklerin patent başvurusu sayısıdır. Ayrıca kontrol değişken niteliğinde modele sermaye, emeği temsilen nüfus artış hızı, para politikasını temsilen para arzı

¹ 10 Büyük Yükselen Piyasa Ekonomisi: Arjantin, Brezilya, Çin, Hindistan, Endonezya, Güney Kore, Meksika, Polonya, Güney Afrika ve Türkiye.

artış hızı ve maliye politikasını temsilen kamu harcamaları değişkenleri de eklenmiştir. Ampirik analizde kullanılan değişkenlere ait açıklayıcı bilgiler aşağıdaki Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Değişken Tanımları

Değişken	Açıklama	Kaynak
GROWTH	Kişi Başına Düşen Reel GSYH (2015 yılı sabit fiyatlarına göre)	Dünya Bankası
SELF	Serbest Meslek Sahipleri Sayısı (% Toplam İstihdam)	Dünya Bankası
PATENT	Patent Başvuru Sayısı, Yurtiçi Yerleşikler	Dünya Bankası
CAPİTAL	Brüt Sabit Sermaye Oluşumu (% GSYH)	Dünya Bankası
POP	Nüfus Artışı Hızı	Dünya Bankası
MONEY	Geniş Para Arzı Artış Hızı	Dünya Bankası
GOVEXP	Genel Hükümet Nihai Tüketim Harcaması (% GSYH)	Dünya Bankası

Girişimcilik faaliyetlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmada, ampirik analiz yapmak amacıyla oluşturulan model aşağıdaki gibidir;

$$GROWTH_{it} = \beta_{it} + \beta_1 SELF_{it} + \beta_2 PATENT_{it} + \beta_3 CAPITAL_{it} + \beta_4 POP_{it} + \beta_5 MONEY_{it} + \beta_6 GOVEXP_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

Modelde yer alan SELF dışındaki tüm değişkenler orijinal değerleriyle analize dahil edilmiştir. Ancak SELF değişkeni yüksek değerlere sahip olduğundan değerlerin küçültülmesi ve sonuçlarının yorumlanmasının kolaylaşması adına logaritmik değerlerle kullanılmıştır.

4. Ekonometrik Yöntem

Ekonometrik analiz 3 aşamada uygulanmaktadır. İlk olarak, değişkenlerde ve modelde yatay kesit bağımlılığının (YKB) varlığı, zaman boyutu (T) yatay kesit boyutundan (N) büyük olan durumlarda etkin sonuçlar veren Breusch ve Pagan (1980) CDLM1 testi, T ve N sonsuza giderken etkin sonuçlar veren Pesaran (2004) CDLM2 ve Pesaran vd. (2008) CDLMadj testi ile incelenmektedir. Günümüzün küreselleşen dünyasında bir ülkede yaşanan şoklardan diğer ülkelerin farklı düzeylerde de olsa etkilendiği hesaba katıldığında, yatay kesit birimleri yani ülkeler arasındaki ilişki araştırılmadan yapılan tahminler sapmalı ve tutarsız sonuçlar verebilmektedir. Bu nedenle ilk olarak ülkeler arasındaki YKB ilişkisinin incelenmesi gerekli görülmüştür.

İkinci aşamada, seriler arasında YKB ilişkisi bulunduğundan dolayı buna uygun ikinci nesil birim kök testlerinden Pesaran’a (2007) ait panel birim kök testi CIPS (Cross-Section Augmented IPS) uygulanmıştır. Bu testte, her bir değişken için gecikme uzunluğu ve birinci fark değeri standart ADF regresyonunda yatay kesit ortalamalarıyla genişletilmektedir. CADF (Cross-Section Augmented ADF) testi ile her bir yatay kesitin istatistiklerinin aritmetik ortalaması alınarak panelin tamamı için geçerli olan CIPS istatistiği elde edilebilmektedir. Bu şekilde her bir yatay kesit birimi ve panelin tamamı için durağanlık analizi yapılabilmektedir. Hesaplanan CIPS istatistiği mutlak değer olarak kritik tablo değerlerinden büyük ise serinin durağan bir özellik taşıdığı ifade edilmektedir. Ters durumda ise seride birim kök olduğu kabul edilmektedir. YKB ve birim kök ön testlerinden sonra üçüncü aşamada, Pesaran and Yagamata (2008)’nin geliştirdiği ve eğim katsayılarının homojen ya da heterojen olduğunu belirlemek amacıyla Delta testi gerçekleştirilmiştir. Dördüncü aşamada değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkiler Westerlund (2008) Durbin-Hausman eşbütünlük testi ile analiz edilmiştir. Bu test bağımsız değişkenlerden bazılarının durağan bazılarının ise durağan olmadığı durumda kullanılabilmektedir. İstatistik değerleri iki şekilde hesaplanabilmektedir. Bunlardan birincisi otoregresif parametrenin heterojen olduğu varsayımına sahip grup ortalaması istatistiği (DHg), diğeri ise otoregresif parametrenin homojen olduğu varsayımına sahip panel istatistiği (DHp)’dir (Westerlund, 2008, s. 199-203). Panel ve grup ortalaması testi için sıfır hipotezi “tüm birimler için eşbütünlük yoktur” şeklindedir. Ancak alternatif hipotezlerden biri “tüm panel için eşbütünlük vardır” ve diğeri ise “bazı birimler için

eşbütünleşme vardır” şeklinde kurulmuştur. Beşinci ve son aşamada ise girişimcilik değişkenlerinin ve diğer kontrol değişkenlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yatay kesit bağımlılığını ve heterojenliği dikkate alan CCE (Common Correlated Effect-Ortak İlişkili Etki) tahmincisiyle panel regresyon analizi yapılmıştır. Pesaran (2006) tarafından CCE yönteminde eşbütünleşme katsayılarının tahmini için CCEMG (Common Correlated Effects Mean Group) ve CCEP (Common Correlated Effects Pooled) şeklinde iki tahminci geliştirilmiştir. CCEMG tahmincisi aşağıda gösterildiği gibi bireysel CCE tahmincisi \hat{b}_i 'nin ortalamasıdır:

$$\hat{b}_{MG} = N^{-1} \sum_{i=1}^N \hat{b}_i \quad (2)$$

Bireysel eğim katsayıları(β_i) aynı olduğunda, CCEP tahmincisi yatay kesit birimleri gözlemlerinin toplanmasıyla daha etkin sonuçlar vermektedir. CCEP ile gösterilen β 'nin havuzlanmış tahmincisi aşağıdaki gibidir:

$$\hat{b}_p = \left(\sum_{i=1}^N \theta_i X_i' \bar{M}_\omega X_i \right)^{-1} \sum_{i=1}^N \theta_i X_i' \bar{M}_\omega y_i \quad (3)$$

Denklemden havuzlanmış ağırlık θ_i , $1/N$ 'e eşitlenmiştir ve toplam ağırlık ω_i 'ye eşit olmalıdır. Aksi durumda CCEP tahmincisi tutarlı olamayacaktır (Pesaran, 2006: 982-986).

5. Ampirik Analiz Sonuçları

10 büyük yükselen piyasa ekonomisinde girişimciliğin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini analiz etmek amacıyla uygulanan panel veri analizi kapsamındaki yatay kesit bağımlılığı testi sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Yatay Kesit Bağımlılığı Testi Sonuçları

Değişkenler	GROWTH	SELF	PATENT	CAPITAL	POP	MONEY	GOVEXP	Model
CDLM1	75.95 ^a (0.00)	74.36 ^a (0.00)	72.58 ^a (0.00)	83.47 ^a (0.00)	91.20 ^a (0.00)	144.85 ^a (0.00)	104.02 ^a (0.00)	182.30 ^a (0.00)
CDLM2	3.26 ^a (0.00)	3.09 ^a (0.00)	2.91 ^a (0.00)	4.06 ^a (0.00)	4.87 ^a (0.00)	10.53 ^a (0.00)	6.22 ^a (0.00)	14.47 ^a (0.00)
CDLMadj	7.46 ^a (0.00)	6.91 ^a (0.00)	2.13 ^b (0.02)	4.65 ^a (0.00)	41.77 ^a (0.00)	2.28 ^a (0.01)	1.68 ^b (0.05)	5.94 ^a (0.00)

Not: a, b ve c, sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyinde yatay kesit bağımlılığı olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 2’de gösterilen sonuçlara göre, tüm değişkenlerde ve modelde yatay kesit bağımlılığının varlığı kanıtlanmıştır. Bu sonuçlara göre yatay kesit bağımlılığını dikkate almayan birim kök, eşbütünleşme ve katsayı tahmincilerinin sonuçlarının sapmalı olacağına karar verilmiştir. Dolayısıyla sonraki aşamada yatay kesit bağımlılığını dikkate alan panel birim kök testlerinden CIPS testi ile serilerin durağanlığı araştırılmıştır. Birim kök test sonuçları aşağıdaki Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3’te gösterilen birim kök testi sonuçlarına göre, GROWTH, SELF, POP ve MONEY değişkenlerinin düzey değerlerinde durağan olmadığı ancak birinci farkı alındığında durağan hale geldikleri tespit edilmiştir. PATENT, CAPITAL ve GOVEXP değişkenlerinin ise düzey değerlerinde durağan oldukları görülmüştür. Bir sonraki aşamada, eş-bütünleşme testlerinden hangisinin uygulanacağını belirlemek amacıyla homojenlik testi kapsamında Delta testi yapılmıştır. Teste ait sonuçlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 3: Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	CIPS İstatistik Değeri	
	Düzy	1. Fark
GROWTH	-1.79	-2.89 ^b
SELF	-2.27	-3.56 ^a
PATENT	-3.38 ^a	-
CAPITAL	-5.95 ^a	-
POP	-2.01	-3.19 ^a
MONEY	-1.67	-3.43 ^a
GOVEXP	-4.57 ^a	-

Not: CIPS Kritik değerler: %10, %5 ve %1 için -2.73, -2.86 ve -3.10'dur. Ayrıca a, b ve c, sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyinde durağanlığı ifade etmektedir.

Tablo 4. Homojenlik Testi Sonuçları

	Test İstatistiği	Olasılık Değeri
Delta_tilde	16.49 ^a	0.000
Delta_tilde_adj	19.46 ^a	0.000

Not: a, b ve c, sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyinde eğim katsayılarının heterojen olduğunu ifade etmektedir

Modeldeki eğim katsayılarının homojenliğinin araştırıldığı Delta testi sonuçlarına göre, eğim katsayılarının %1 anlamlılık düzeyinde heterojen olduğu belirlenmiştir. Bu bilgilere dayalı olarak Westerlund (2008) Durbin-Hausman eşbütünleşme testine ait sonuçlar aşağıdaki Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Eşbütünleşme Testi Sonuçları

	Test İstatistiği	Olasılık Değeri
DH _g	39.98 ^a	0.00
DH _p	18.41 ^a	0.01

Not: a, b ve c, sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyinde seriler arasında eşbütünleşme olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 5'deki sonuçlar incelendiğinde, hem grup hem de panel istatistiğine göre seriler arasında eşbütünleşme ilişkisinin olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre serilerin uzun dönemde birlikte hareket ettiği ve dolayısıyla sahte regresyon sorunu olmadığı belirlenmiştir. Buna istinaden, uzun dönem katsayıları tahmin edilmiştir. Ayrıca grup istatistik değerine göre de eşbütünleşme görüldüğünden her bir ülke için katsayılar elde edilmesi mümkün olmuştur. Bu bulgulara dayalı olarak Pesaran (2006) CCE tahmincisiyle hem panelin tümü için hem de her bir ülke için yapılan katsayı tahminlerine ait sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6'da panelin geneli için gösterilen katsayı tahmin sonuçlarına göre, nüfus artış oranını gösteren POP ve kamu harcamalarını gösteren GOVEXP değişkenleri dışındaki diğer değişkenlerin istatistiki olarak anlamlı etkilere sahip olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın esasını oluşturan girişimcilik değişkenlerinin ekonomik büyüme üzerinde anlamlı etkilere sahip olduğu; bu değişkenlerden serbest meslek sahipliğini gösteren SELF'deki artışın ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediği ancak patent başvuru sayısını gösteren PATENT değişkenindeki artışın ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu tespit edilmiştir. Girişimcilik değişkenleri göz önünde bulundurulduğunda ekonomik büyüme üzerinde daha etkili olan değişkenin PATENT olduğu da gözlenmiştir. Bunun dışında, brüt sermaye stoku oluşumunu gösteren CAPITAL değişkenindeki artışın kişi başına düşen reel GSYH'yi artırdığı bulunmuştur. Son olarak para arzı artış hızını temsil eden MONEY değişkenindeki artışın büyüme üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğu da elde edilen bulgular arasındadır.

Tablo 6: Katsayı Tahmin Sonuçları

Bağımlı Değişken: GROWTH						
Ülkeler	SELF	PATENT	CAPITAL	POP	MONEY	GOVEXP
Arjantin	-0.005 (0.39)	0.031 (0.44)	0.002 (0.72)	-0.052 (0.40)	-0.000 (0.31)	0.000 (0.99)
Brezilya	-0.006 ^a (0.01)	0.034 (0.33)	0.006 ^a (0.00)	-0.038 (0.16)	-0.000 (0.99)	0.001 (0.52)
Çin	-0.024 ^a (0.00)	0.065 ^b (0.02)	-0.001 (0.42)	0.004 (0.90)	-0.001 (0.18)	-0.005 (0.14)
Hindistan	-0.012 ^a (0.00)	0.219 ^a (0.00)	-0.000 (0.98)	0.181 (0.21)	0.001 (0.89)	0.005 (0.20)
Endonezya	-0.003 (0.29)	-0.038 ^b (0.07)	0.009 ^a (0.00)	-0.309 ^a (0.00)	-0.001 ^a (0.01)	-0.008 (0.19)
Güney Kore	-0.006 (0.35)	0.147 ^a (0.00)	-0.005 ^b (0.04)	0.012 (0.60)	-0.000 (0.79)	0.002 (0.80)
Meksika	-0.008 ^a (0.00)	0.011 (0.73)	0.006 ^a (0.00)	-0.096 ^a (0.00)	0.000 (0.14)	-0.002 (0.30)
Polonya	-0.002 (0.46)	0.056 ^c (0.09)	0.003 ^a (0.00)	0.014 ^b (0.06)	-0.000 (0.93)	-0.002 (0.56)
Güney Afrika	0.001 (0.85)	0.023 ^b (0.02)	0.006 ^b (0.03)	-0.044 (0.13)	-0.000 (0.23)	-0.007 (0.23)
Türkiye	-0.126 ^a (0.00)	-0.008 (0.88)	0.003 (0.11)	0.061 ^b (0.05)	0.000 (0.64)	-0.001 (0.94)
PANEL	-0.008 ^a (0.00)	0.054 ^b (0.02)	0.003 ^b (0.02)	-0.027 (0.50)	-0.001 ^c (0.09)	-0.002 (0.22)

Not: a, b ve c, sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir.

Her bir ülke için ayrı ayrı hesaplanan katsayılara ilişkin sonuçlara bakıldığında, ekonomik büyüme üzerinde en etkili değişkenin girişimciliği temsil eden PATENT olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu değişkenin en etkili olduğu ülkenin ise Hindistan olduğu görülmüştür. Hindistan dışında Çin, Endonezya, Güney Kore, Polonya ve Güney Afrika'da büyüme üzerinde anlamlı etkilere sahip olduğu belirlenmiştir. Endonezya dışındaki ülkelerde etkinin yönünün pozitif olduğu kaydedilmiştir. Girişimciliği temsil eden diğer değişken SELF ise Brezilya, Çin, Hindistan, Meksika ve Türkiye'de istatistiki olarak anlamlı ve ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilemektedir. Kontrol değişkenlerinden biri olan CAPITAL'ın Arjantin, Çin, Hindistan ve Türkiye dışındaki ülkelerde anlamlı etkilere sahip olduğu ve etkinin yönünün Güney Kore dışında beklendiği gibi pozitif olduğu bulunmuştur. Nüfus artış hızının göstergesi POP değişkeni Endonezya, Meksika, Polonya ve Türkiye'de bağımlı değişken üzerinde anlamlı etkilere sahiptir. Buna göre Polonya ve Türkiye'de nüfus artış hızındaki artış büyümeyi olumlu etkiler iken diğer 2 ülkede olumsuz etkilemektedir. Para arzındaki artış hızının temsilcisi MONEY değişkeninin sadece Endonezya'da anlamlı etkilerde bulunduğu ve bu etkinin yönünün negatif olduğu belirlenmiştir. Son olarak kamu harcamalarının göstergesi olarak modele dahil edilen GOVEXP değişkeninin hiçbir ülkede ekonomik büyüme üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

6. Sonuç

Girişimcilik faaliyetleri, kaynakların etkin kullanımı, üretim ve istihdamı artırma ve çeşitli yenilik uygulamaları ile faaliyet gösterilen ülkenin gelir artışına destek olmaktadır (Ağır ve Kara, 2017: 214). Ekonomik büyümenin ise bir ülkede faaliyet gösteren işletmelerin üretimlerindeki artış ile ilgili olduğu değerlendirilmektedir (Elverdi ve Atik, 2020: 1171). Bu bilgiler dahilinde girişimcilik faaliyetlerindeki artışın üretime ve dolayısıyla ekonomik büyümeye etkisinin olacağı beklenmektedir.

Bu çalışmada girişimciliğin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi yüksek ekonomik büyüme performanslarıyla dikkatleri çeken 10 yükselen piyasa ekonomisi için analiz edilmiştir. Bu kapsamda panel veri tekniklerinden faydalanılmıştır. Durbin-Hausman eşbütünleşme testinin

uygulanmasının ardından CCE yöntemiyle hem panelin geneli için hem de her bir ülke için katsayılar elde edilmiştir. Buna göre, panelin geneli için ekonomik büyüme üzerinde girişimcilik değişkenlerinin istatistiki açıdan anlamlı ve teorik olarak beklenen etkilere sahip olduğu belirlenmiştir. Serbest meslek sahipliği oranındaki artışın bu ülkelerde zayıf kurumsal yapı, daha az gelişmiş finansal sistem ve sermaye piyasaları bulunduğundan ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Elde edilen bu sonuçlar Salgado-Banda (2004), Salgado-Banda (2007) ve Blanchflower (2000) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarını desteklemektedir. Yukarıda sayılan olumsuz ekonomik koşullardan dolayı serbest meslek sahiplerinin büyük miktarda sermayeye sahip olmaları ve dolayısıyla ekonomik büyüme üzerinde itici güç oluşturmaları mümkün görünmemektedir. Aksine zayıf sermaye yapısından dolayı yüksek serbest meslek sahipliği oranı kaynaklar verimli kullanılmadığı için ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkileyebilecektir. Salgado-Banda (2004)'ya göre, az gelişmiş finansal piyasalar serbest mesleği teşvik etmektedir. Ancak özel sektör kredileriyle ölçülen finansal sistemdeki bir düzelme ise serbest meslek faaliyetlerini azaltmaktadır. Buna bağlı olarak serbest meslek çalışanlarının oranındaki artış da ekonomik büyümenin yavaşlamasına neden olmaktadır. Girişimcilik faaliyetlerinin diğer bir göstergesi olarak analize dahil edilen yurtiçi yerleşiklerin patent başvurularındaki artışın etkisi ise pozitif olarak bulunmuştur. Bu durum da teorik beklentilerle uyumludur. Daha fazla yenilik faaliyeti için yapılan girişimlerin arttığı bir göstergesi olan patent başvurusundaki artış, teknolojik gelişmelere yol açarak katma değerli üretimin yapılmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla ekonomik büyümeyi de olumlu etkileyebilmektedir.

Kontrol değişkenlerinden brüt sermaye stokunun etkisi hem panelin geneli hem de ülkelerin çoğunluğu için büyüme üzerinde olumlu etkilere sahiptir. Bu durum da teorik beklentilerle uyumludur. Yani sermaye birikimindeki artış daha fazla üretim yapılmasına imkan tanıyarak ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkilerde bulunmaktadır. Nüfus artışının büyüme üzerindeki etkisi ise dört ülkede anlamlı diğer ülkelerde anlamsızdır. Ayrıca etkinin yönü, ülkelerin ikisinde pozitif diğer ikisinde ise negatiftir. Bu durum, işgücü arzı ve talebi arasındaki farka bağlı olarak nüfus artışının etkisinin değişebildiğini göstermektedir. Nüfus artışına bağlı olarak artan işgücünün verimli alanlarda istihdam edilebildiği Polonya ve Türkiye'de büyümenin olumlu etkilendiği ancak artan işgücünün kolaylıkla verimli alanlarda istihdam edilemediği Endonezya ve Meksika'da büyümenin olumsuz etkilendiği sonucuna varılmıştır. Para arzındaki artış ise panelin geneli için çok düşük düzeyde olmakla birlikte negatif etkilere sahiptir. Ayrıca sadece Endonezya'da anlamlı ve negatif etkilere sahip olduğu da gözlenmiştir. Bu durum para arzındaki artışın enflasyon artışı yoluyla satın alma gücünü düşürüp toplam talebi azaltarak ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Son olarak kamu harcamalarındaki değişimin ne panelin genelinde ne de herhangi bir ülkede istatistiki olarak anlamlı etkilere sahip olmadığı tespit edilmiştir.

Bu sonuçlar ekonomik büyümenin önemli belirleyicilerinden biri olarak görülen girişimcilik faaliyetlerinin olumlu etkiler yaratabilmesi için belirli altyapı koşullarının sağlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Daha iyi bir ekonomik iklim yani daha iyi işleyen kurumsal sistem ve sermaye piyasaların geliştirilmesi girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi için büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla girişimcilik yoluyla yeniliklerin geliştirilmesi ve katma değerli üretim yapılması hedefleniyorsa, devlet tarafından belirtilen bu alanlara yatırım yapılarak gerekli iyileştirmelerin yapılması gerekmektedir. Buna göre, ülkelerin hükümet politikalarında akademik ve teknolojik gelişmeleri dikkate alarak ortaya çıkabilecek girişimcilik fırsatlarını destekleyici programlara yer verilmesi önerilmektedir. Ayrıca girişimcilik göstergesi olarak serbest meslek sahipliği oranı ve patent başvurularının dışında özel sektöre verilen kredilerin kullanılması, finansal piyasaların işlerliğini de göstermesi açısından etkili olacaktır. Sonraki çalışmalarda bu hususa dikkat edilmesi tavsiye edilmektedir.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Bu araştırmanın hazırlanmasında herhangi bir dış destek alınmamıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanmasında katkı sunan yazarların katkı oranı eşittir.

Çatışma Beyanı: Araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar çatışma beyanımız bulunmamaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu araştırmanın her aşamasında “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu çalışmanın yazım sürecinde etik kurallarına uygun alıntı yapılmış ve kaynakça oluşturulmuştur. Çalışma intihal denetimine tabi tutulmuştur.

Kaynaklar

- Acs, Z. J., ve Varga, A. (2005). Entrepreneurship, Agglomeration and Technological Change. *Small Business Economics*, 24(3), 323-334.
- Ağır, H., ve Kara, M. A. (2017). Girişimcilik ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 213-227.
- Altınışık, İ., ve Külen, C. (2020). Girişimcilik Kültürü Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Teorik Bir Değerlendirme. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 22(39), 277-290.
- Ballı, A. (2017). Girişimcilik ve Girişimci Tipolojileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(29), 143-166.
- Baumol, W. J., and Strom, R. J. (2007). Entrepreneurship and Economic Growth. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 1(3-4), 233-237.
- Blanchflower, D.G. (2000). Self-employment in OECD Countries. *Labour Economics*, 7, 471-505.
- Bozkurt, Ö. Ç., Kalkan, A., Koyuncu, O., ve Alparslan, A. M. (2012). Türkiye’de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerinde Nitel Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 229-247.
- Breusch, T. S., and Pagan, A. R. (1980). The Lagrange Multiplier Test and its Applications to Model Specification in Econometrics. *The Review of Economic Studies*, 47(1), 239-253.
- Carlsson, B., Acs, Z., Audretsch, D. B., and Braunerhjelm, P. (2009). Knowledge Creation, Entrepreneurship, And Economic Growth: A Historical Review. *Industrial and Corporate Change*, 18(6), 1193-1229.
- Doran, J., McCarthy, N., and O’Connor, M. (2018). The Role of Entrepreneurship in Stimulating Economic Growth in Developed and Developing Countries. *Cogent Economics & Finance*, 6(1), 1-14.
- Elverdi, S., ve Atik, H. (2020). Girişimcilik Ve Ekonomik Büyüme: Avrupa Ve Kuzey Amerika Ülkeleri Üzerine Bir Uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(69) 1170-1179.
- Fischer, M.M., and Nijkamp, P., (2009). Entrepreneurship and Regional Development. in Capello, R. ve Nijkamp, P. (eds), *Handbook of Regional Growth and Development Theories*, Massachusetts, Edvard Elgar Publishing.
- Garten, J.E. (1997). *The Big Ten: The Big Emerging Markets and how They Will Change Our Lives*. New York: BasicBooks.
- Hsu, D. H., E. R. Roberts and C. E. Easley (2006). Entrepreneurs From Technology-Based Universities: Evidence From MIT. Working paper, M.I.T.: August.
- Kaur, H., and Bains, A. (2013). Understanding The Concept of Entrepreneur Competency. *Journal of Business Management & Social Sciences Research*, 2(11), 31-33.

- Khalil, R. (2019). The Relationship Between Entrepreneurship and Economic Growth. *Kuwait Chapter of the Arabian Journal of Business and Management Review*, 8(3), 12-43.
- Landström, H., Harirchi, G., and Aström, F. (2012). Entrepreneurship: Exploring The Knowledge Base. *Research Policy*, 41(7), 1154–1181.
- LêKhang, T., and Thành, N. C. (2018, April). Economic Growth, Entrepreneurship, And Institutions: Evidence in Emerging Countries. In *The 5th IBSM International Conference On Business, Management and Accounting* (357-374).
- Ovaska, T., and Sobel, R. S. (2005). Entrepreneurship in Post-Socialist Economies. *Journal of Private Enterprise*, 21(1), 8-28.
- Pesaran, M. H. (2007). A Simple Panel Unit Root Test in The Presence of Cross-Section Dependence. *Journal of Applied Econometrics*, 22(2), 265-312.
- Pesaran, M. H. (2006). Estimation and Inference in Large Heterogeneous Panels with A Multifactor Error Structure. *Econometrica*, 74(4), 967-1012.
- Pesaran, M. H. (2007). A Simple Panel Unit Root Test in The Presence of Cross-Section Dependence. *Journal of Applied Econometrics*, 22(2), 265-312.
- Pesaran, M. H., and Yamagata, T. (2008). Testing slope homogeneity in large panels. *Journal of econometrics*, 142(1), 50-93.
- Pesaran, M. H., Ullah, A., and Yamagata, T. (2008). A bias-adjusted LM test of error cross-section independence. *Econometrics Journal, Royal Economic Society*, 11(1), 105-127,
- Pesaran, M., (2004). General Diagnostic Test for Cross Sectional Independence in Panel. 1-39. Access Address: <https://www.repository.cam.ac.uk/bitstream/handle/1810/446/cwpe0435.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press.
- Pradhan, R. P., Arvin, M. B., Nair, M., and Bennett, S. E. (2020). The Dynamics Among Entrepreneurship, Innovation, And Economic Growth in The Eurozone Countries. *Journal of Policy Modeling*, 42(5), 1106-1122.
- Prasetyo, P. E., and Kistanti, N. R. (2020). Human Capital, Institutional Economics and Entrepreneurship as A Driver for Quality & Sustainable Economic Growth. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 7(4), 2575-2589.
- Rusu, V. D., and Roman, A. (2017). Entrepreneurial Activity in The EU: An Empirical Evaluation of Its Determinants. *Sustainability*, 9(10), 1-16.
- Salgado Banda, H. (2004). Essays On Productive Entrepreneurship: Theory and Evidence. (Unpublished Doctoral Dissertation). Birkbeck University of London, London.
- Salgado-Banda, H. (2007). Entrepreneurship and Economic Growth: An Empirical Analysis. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 12(01), 3-29.
- Śledzik, K. (2013). Schumpeter's View on Innovation and Entrepreneurship. *Management Trends in Theory and Practice*, (ed.) Stefan Hittmar, Faculty of Management Science and Informatics, University of Zilina & Institute of Management by University of Zilina. 89-95
- Stoica, O., Roman, A., and Rusu, V. D. (2020). The Nexus Between Entrepreneurship and Economic Growth: A Comparative Analysis On Groups of Countries. *Sustainability*, 12(3), 1-19.
- Şahin, D. (2018). OECD Ülkelerinde Girişimcilik Faaliyetlerinin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Panel Veri Analizi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(3), 81-90.

- Van Praag, C. M. and Versloot, P. H. (2007). What is The Value of Entrepreneurship? A Review of Recent Research. *Small Business Economics*, 29(4), 351-382.
- Wennekers, S., and Thurik, R. (1999). Linking Entrepreneurship and Economic Growth. *Small Business Economics*, 13, 27-56.
- Westerlund, J. (2008). Panel Cointegration Tests of the Fisher Effect. *Journal of Applied Econometrics*, 23(2), 193-233.